

ZALÁN TIBOR

Midőn halni készült

MONODRÁMA, EGY KÍSÉRŐ HANGGAL

SZEREPLŐK

Janus Pannonius – Bartus Gyula

Cselédlány: Komlósi Kata

Rendező: Merő Béla

A Békéscsabai Jókai Színház előadása

(Bemutató: Pesti Vigadó, 2015. május 7. – Békéscsabai Jókai Színház, 2015. december)¹

1. jelenet – Janus – Szilvia – cselédlány

Szobabelső. A színpad jobb oldalán durván faragott asztal két székkal, rajta nagy alakú, kódexnek tűnő könyv, lúdtoll, gyertya és egy egyszerű ónkupa. Középen, hátrébb, a nézőtérre merőlegesen, egyszerű ágy, rajta fekszik a nagybeteg, feje párnákkal felpolcozva, hogy szembe nézhessen a közönséggel. A falakat különféle, a legváratlanabb pillanatokban meglebbenő függönyök képezik, ajtó nincs. A Janust játszó színész beszéd közben sűrűn köhög, időnként zsebkendővel törli le a felköhögött vért. Most úgy tűnik, éppen alszik.

A cselédlány párologtató tálat hoz be egy fatákolmányba szerelve. A tákolmányt az ágyra teszi, majd egy durva pokróccal letakarja a beteget, hogy a gőz ne tudjon elszökni a levegőbe. Megáll az ágy fejénél, kezét összekulcsolja, és imádkozni kezd.

Ima közben körbe-körbe jár az ágyon.

Pater noster, qui es in caelis,
sanctificetur nomen tuum,
adveniat regnum tuum,
fiat voluntas tua sicut in caelo et in terra.
Panem nostrum quotidianum da nobis hodie.
Et dimitte nobis debita nostra,
sicut et nos dimittimus debitoribus nostris,
et ne nos inducas in tentationem,
sed libera nos a malo. Amen.

Az ima végeztével a párologtató is véget ér, leveszi a pokrócot a betegről, gondosan összehajtja, és a párologtató eszközökkel együtt szóltanul kiviszi. A beteg köhög, néhányat ráng a könnyű takaró alatt, majd ismét köhög.

¹ A darab első, többszereplős változatának, bemutatója: 2008. december elsején, szintén Merő Béla rendezésében és Bartus Gyula főszereplésével, a békéscsabai társulat közreműködésével, Zalaegerszeg szomszédságában, Bakon volt

Van itt valaki? Mindenki itt hagyott? Már megint? Vagy mindenki elhagyott? Örökre? Az asztalhoz ülnék, magamtól nem tudok. Nem emelnek a lábaim. Sört innék még, sok sört. Sört kértem... *(A cselédlány besiet, sörös kupát tart a beteg szájához, aki mohón iszik.)* Sört – én? Húsz éve nem ittam ilyen lóhúgy-ságot! Világ életemben utáltam a lovakat! Nem hiába mondják, a sör a gyengék itala. Szörnyen legyöngültem, és talán már nem is fogok visszaerősödni az élethez többé. Sör? Ezt látná... Ki látná? A szörnyeteg... A szörnyeteg? Nem lát az már senkit, önmagán kívül. Sürgősen tovább kéne mennem innen is. Beér és megöl. Ha beér... biztosan megöl. És biztosan beér. Nincs ha.

A cselédlány igazgatja a feje alatt a párnát. Janus hirtelen nagy erővel megragadja a kezét, és úgy néz rá, mintha szellemet látna.

Szilvia, te vagy az? Már nem haragszom rád, tudod? Pedig gonoszul bántál velem, emlékszem? Megvádoltál azzal, te céda hogy gyereket kalapáltam össze neked. Hogyan tettem volna. És miért éppen én? Akkora kurva voltál, hogy nagyobbat Ferrara előtted nem látott még. Illetlen beszéd, megbántalak vele? De választékos lettél... ribanc. Írtam hozzád verseket, persze, honnan is tudnád te ezt? Azért ne örülj te azoknak! Egész Ferrara rajtad röhögött. Jó mondat, büszke vagyok rá. *Rajtad* volt egész Ferrara. És röhögött. Érted, nem, azzal a csökött agyaddal is? Amikor azzal próbáltál meg pénzért fojtogatni, hogy tőlem dagad a pocakod, ezt írtam válaszképpen... *(Erőlködik, hogy észébe jusson.)* Várj, hogy is van pontosan... Elhagy az emlékezetem is... Megvan... csak az első sort kell eltalálnom... *Vádolsz, hogy gyereket dugtam, kurva Szilvia, néked. Kissé furcsa, ahogy, Szilvia, fölfogod ezt. Hisz ha tövises a rét, s megvérzed rajta a lábad, ezt vagy amazt a tövist szídni jogod van-e, mondd?* Akkor még írhattam ilyeneket, akkor még nem voltam püspök. Fialat voltam, és te is az voltál még... *(Hirtelen visszanyeri az értelmét.)* Te... te... Mit keresel itt? Te nem is Szilvia vagy! Te vagy az új cseléd? *(A lány bólint.)* Úgy. Elég erős vagy, te lány? Gyere, segíts fölkelnem, az asztalhoz akarok menni, hogy sört igyak.

Belekapaszkodik a cselédlányba, erős nyögések kíséretében felemelkedik, de az első lépések után elesik. Janusban az esés furcsa módon nem fájdalmat, hanem erotikus vágyakozást gerjeszt. Simogatni kezdi a földön a lányt, később megpróbál rámászni.

Milyen finom a bőröd... Az illatod... Bontsd ki a melledet a ruhából... Ne félj, itt nincs most semmiféle püspök. Janus kér, a pogány földről érkezett ferrarai diák. Megfizettelek, mire vársz? *(A lány rémült tanácstalansággal kibontja.)* De szép vagy így...

Kár, hogy kurva... Ragyogsz, mint egy angyal... Mint Mária... A természet kéri a részét belőled, te ferrarai luvnya! *Mért áhítja a fűtykös a puncit, a puncit a fűtyköst? – ennek a jámbor nép így magyarázza okát: akkortájt, amikor Prometheus ős-szüleinket gyúrta agyagból, még egyfele járt a keze. Nem formált testrészt, melytől szétválík a két nem, s mellyel az emberi faj újrateremti magát. Majd azután később, hogy a természet legyen úrrá, más-másféléké tette az embereket. Úgy, hogy emennek öleből egy keveset kiszakított, s tette a másik lény lába közé e csomót. Most ama vájat folyton kergeti ezt a csomócskát, és e csomó folyton visszaki-vánja helyét. Milyen erővel tölt el most a vágó...! És mennyire nincs hozzá erő az altestemben! (Legördül a lányról, sőt, még lök is rajta egyet.) Öltözz és menj! Úgysem lesz már elég kemény hozzád a botom. (A lány elindul kifelé.) Valaki fölsegíthetne... Nincs itt senki. (A lány megfordul, visszatér hozzá, de a segítő kezét Janus ellöki.) Nem kell segítség! Nem kell. Boldogulok egyedül is.*

Próbál felállni, de nem tud. Egy ideig a lány után bámul, aztán elnyúlík a kövön.

Jó itt a kövön. Jól esett a sör. Lehűtötte a tudómet. A kő a testemet. Szoktatom magam az örök fagyhoz. Milyen különös, hogy forróságon keresztül vezet odáig az út... Orvosok – pokolfajzatok. Ezek is csak megrövidíteni akarják a szenvedésemet. (Gúnyosan utánozza őket.) A betegre nem szabad rányitni az ablakot. Árthat a tüdejének... A friss levegő árt tudómnek... Pé-csett tavaszodik ilyenkor... Ezek az orvosok nyilván a király kémei. Nagyon félnek a királytól. Én is félek tőle. Néha megriadok előtte, akár a szaros kisgyerek.

Tenyérével riadtan csapkodja a padlót.

Tíz esztendővel vagy fiatalabb nálam. Én évszázadokkal idősebb nálad. Mégis én remegek? Talán, ha lett volna apám, akinek gyerekkoromban megszokom a tekintetét... Az apák nézhetnek ilyen szúrós szemekkel... A királyok pedig nem emberek egy idő után. A királyok csak királyok egy idő után. Az ő emberi idejük az átváltozásban letelt. Ezért ölsz most meg. Elértél. Mire vársz? Hiszen már csak király vagy – bármit megtehetsz velem.

Ismét egy sikertelen fölállás. Nagyokat nyög, aztán megnyugszik, folytatja.

Amúgy, szeretsz engem, tudom. És becsülsz is. Az elmerült emberi rész tisztában lehet benned azzal, te már rég nem leszel király, amikor én még mindig költő leszek. Nagy könyvekből nagy könyvekbe másolják át a verseimet... Hallgatsz? Jobb is, ha hallgatsz. Halhatatlanság... Baromság. Odaadnám az egész maszla-

got egy hét egészséges életért. Egy kis ifjúságért. A test ébredéséért álomba merülése helyett. Milyen büszke voltam magamra... A királyok is éreznek ilyet? *Mélyül a hangom, az ujjam mind többet kaparászik lágyékom táján, s mind virulóbb a botom. Lányt látok – tűz önt el, reszket bennem a lélek, s gyakran nedvezi át álmom a gyolcs lepedőt.* Te is éreztél ilyet annak idején? Nem beszélsz erről velem. Ilyenekről a királyi palotában nem szoktak beszélni. Hát miről szoktatok beszélni? A koronáról? Baromság. Egy fiatal férfi is lehet király a maga udvartartásában. A szerelemben magasodik föl az égig, királyom, az égig... *Egybefonódik a két párzó kígyó s oly erősen, minthacsak egy testből nőne a két kicsi fej. Én meg, Laelia, úgy vágyom veled összefonódni, hogy ne legyen többé még a fejünk se külön.* Az ám, hol van Laeila? (*Te-hetetlenségében kiabálni kezd. A kiabálásra bejön a cselédlány.*) Laeila! Akarom, hogy legyen itt, s bontsa ki elém a mellét a ruhájából. De inkább hagyjuk. Az is kurválkodik... Az egész maszlagot odaadnám egy nap egészséges életért. Egy perc ifjúságért. A test ébredéséért álomba merülése helyett... Az anyám érintéséért. Mennyit éltem... Nem többet, mint amennyit megírtam. Aki ír, az nem él. Aki él, az nem ír. Jókor jövök rá ezekre az ostoba, elkoptatott paradoxonokra!

A cselédlányba kapaszkodva nagy nehézségek árán feltornánsza magát a székre.

Köszönöm. Milyen erős vagy...! Sose gondoltam volna... Egyik megnyerte, a másik elveszítette – az életet. Uralkodj, bár fölöttem már nem sokáig fogsz. Engem már egy nagyobb birodalom, a nyüvek országa vár, hol a trónon a legfőbb féreg vonaglik, a halál. Te is féreg lettél azáltal, hogy megtagadtad azokat, akik támogattak a hatalom megszerzésében, és támogattak volna a hatalom megtartásában... emberféreg...

Eléri a sörös kupát, mohón kortyolja a hűvös italt.

Sört még, hadd hűtse le a tudóm forróságát! (*A cselédlány kifut újabb korsó sörért.*) Kiismertelek, jó királyom. Neked most harc kellett, hódítás, azokat is magad és az ország ellen akarod fordítani, akiktől a támogatást várhatnád. Noha soha nem leszünk rangban egyenlők, a harc most kettőnk között áll. S már kettőnk között áll a véges lét és a semmi végtelenségének süket, komor válaszfala. Bár erről mit tudhatsz te, hatalmas úr? Isten alatt a második az ég boltozatján, bár őseid között soha nem voltak felkent királyok!

Kintről a cselédlány közeledő lépteit.

2. jelenet Janus – Mátyás

Hallom, nyafogsz, mert attól félsz, megszorogatom a lottyadt tökeidet! Nyafogsz, mint egy nő, remeg a hájad a reverendád alatt. Az élet ilyen, Csezmiczei János. Ha nem te nyafognál most itt, az azt jelentené, én már a földben rohadok, és Kázmérkával felezné kövér segged a trónomat. Komolyan azt hittétek, hogy át tudtok verni? Vitéz János a lengyeleket és a cseheket, te a délieket, elsősorban az olaszokat és a pápát uszítod ellenem... ez volt a tervetek, persze, ezt tagadod! És eltakarítottatok volna az utatokból, ha nem vagyok észen. Csakhogy, észen voltam, ha alá is becsültétek ezt az észet mindketten. Európa legerősebb királyával ujjat húzni! Hm, hiba. Ez esztelenség! Nem érzed, mi csoda esztelenség volt?

Mindégy, mit érzek. Erős vagy, reneszánsz király! Túl erős. S mert király vagy, már nem lehetsz reneszánsz ember. Ezen a barbár földön nem is volt rá sok esélyed, hogy az legyél. Vagy inkább, hogy az maradj. Most már minden köteléket föl mersz bontani, ugye? Örülhetsz. Mindet, amelyik emberi. Istennel talán még nem mertél ujjat húzni. Ám csak idő kérdése, hogy a királyok és császárok után a legnagyobb királlyal szállj szembe – és veszíts ellene. De előtte már nem számíthatsz a közbenjárásomra. A pápákkal tárgyaltam, helyetted, a nevedben. A szentatya félúton lenne földi porunk és az isteni fényesség között. De nem ez a pápa, akit II. Pálnak hívnak.

Sosem érdekelt, mit művelsz költőként, de igenis mindig fontosnak tartottam, diplomataként ne engedj meg magadnak *művészi* szabadosságot.

Szabadosságot! *Művészi* szabadosságot! Megtérvén a pápalátogatásról Itáliából, kegyvesztett lettem a szemedben. Talán 1465-öt írtak akkor az annalesekbe.

Jól emlékszel. Mégis, mit képzelte? Megdicsérlek azért, amit műveltél? Muszáj volt gúnyverset írnod II. Pál pápa ellen, akinél éppen követségben jártál?

Szerényke epigramma volt, mindössze. Két sor, erre még betegen is emlékszem. *Róma, ne fürkészség, hogy a pápa heréje hogy is van! Itt ez a lány – kiköpött apja – mutatja nemét.*

Bizonyára nagybeteg lehetsz, ha így megromlott az emlékezed. Írtál te másik epigrammát is. Látod, mennyire tisztelem a költészetedet, nem átallottam megtanulni. Akarod hallani? Vagy emlékszel már? Ne, mondjam? A királyod kérdez, püspök! Hallgatsz. Akkor döntök én. Mondom. Csukd csak be a szemed, ahogy az álszent csuhások szokták, de a füledet tartsd

nyitva! A te versedet idézi, *neked*, a magyarok királya! *Egykor trónusodat, Szent Péter, nő bitorolta, s éppúgy tisztelték, mint az elődeit is. Tán sohasem derül is fény erre a furcsa titokra, hogyha babát nem szül, s leplezi ő le magát. Ettől fogva sokáig – félve, hogy újra becsapják – Róma alánézett a reverenda alá. Nem kap-hatta meg addig senki a mennyei kulcsot, míg bizonyos nem lett, hogy here birtokosa. Mért hagyták el e régi szokást? Nyilván csak azért, mert mostanság a jelölt már azelőtt bizonyít.*

Hiszen ez szellemes... nagy vers...

Ezt Lando érsek, pápai követ, akivel úgy utáljátok egymást, mint egyik háromnapos szar a másik háromnapos szart, egészen másként közvetítette a pápa felé – nem hiszem, hogy a szellemességed vagy a tehetséged nagysága ragadta volna el.

Én utáltam, Lando pápai követet, te pedig féltél Lando pápai követtől, akin keresztül pedig a pápától remegtél.

Jegyezd meg, magadért, magamért mindig megvédtelek, és a tanácsaidat is követtem. De magam ellen – mert az az ország érdeke ellen való lenne, nem vagyok hajlandó megengedni semmiféle kihágást – még az ország egyik legjelentősebb zászlósurától sem.

Az erdélyi összeesküvés nehéz napjaiban még melletted álltam...

Úgy emlékszem, busásan megfizettelek érte, nagybátyáddal egyetemben...

Csak azért, hogy visszavehesd a kiutalt javak nagy részét tőlünk magad és kincstárad számára, és kifelé úgy mutass föl bennünket cserbenhagyott szövetségeseinknek, mint két, vagyont harácsoló, vagyonért mindenre kész áruló nagyurat.

A háborúhoz pénz kell. A belsőviszályok megoldásához is. Pénz, hogy leverjem az olyan izgága híveket, mint ti ketten vagytok. A veletek nyüzsgőket szóra sem érdemesítem. De hogy is beszéljek a háborúról olyanoknak, aki gyáva ahhoz, hogy a háborúban elől legyen?

Meddig kell ezt még hallgatnom? Mára kiderült, sosem lehettem az, ami lenni akartam, erős ember. Gyöngye szervezettel vert meg az úr, de neki legyen mondva, próbálkoztam. Amikor Pogyebárd ellen mentél, ott voltam az első vonalban. Embert persze nem öltem, mert gyenge vagyok hozzá, ráadásul pap, akinek nem lehet tiszte az élet elvétele. De ott voltam a hadban melletted, ha kellett, sípoló tüdővel, rozszant térdel, remegő karokkal.

Az egyik pillanatban bátorítottál, a másikban lefogni igyekezted a kezemet. Egyik tárgyaláson a szószólóm voltál, a másikon tá-

madtál, és sarokba szorítani igyekezted a rongy kis nemeseket aduként játszva ki ellenem.

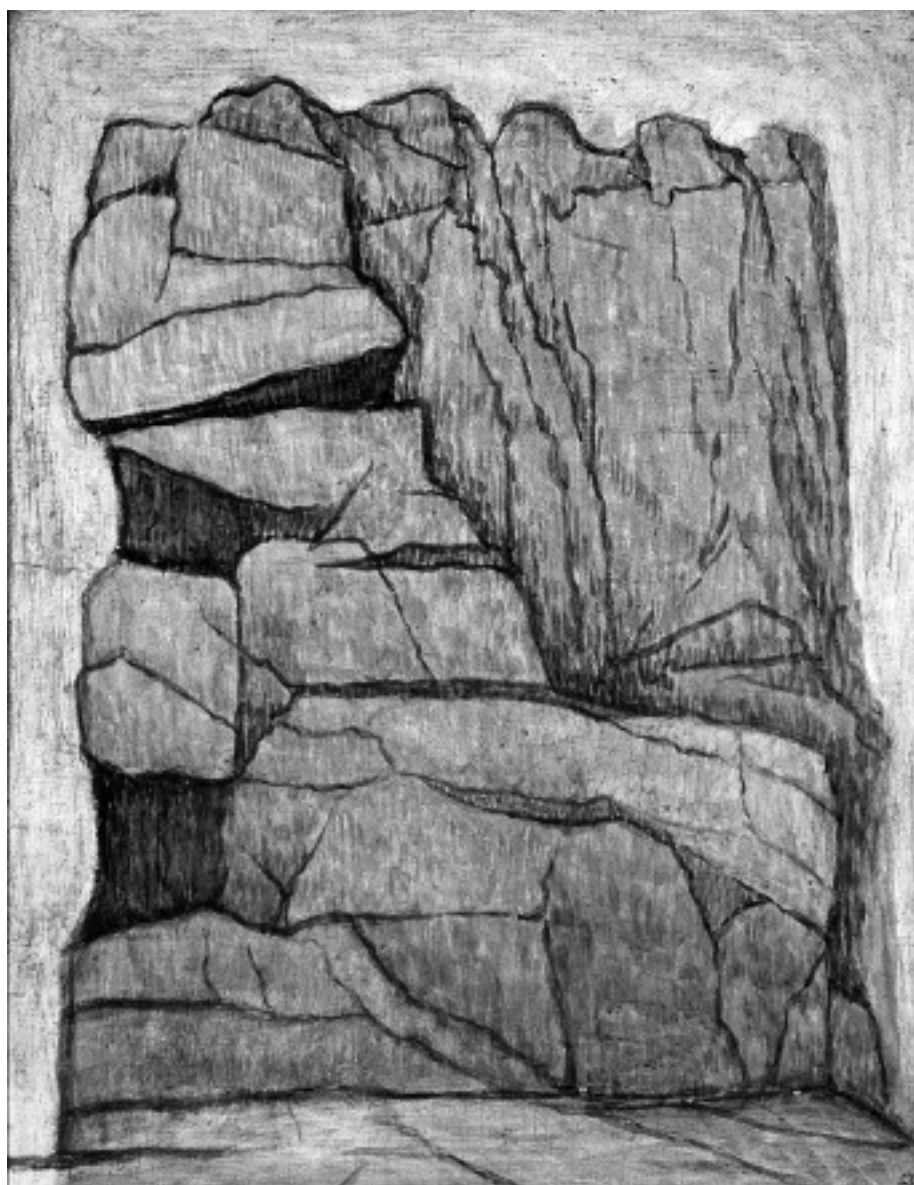
A magam számára sem vagyok már kiszámítható. Ilyen az ember, ha éppen Csezmiczei Jánosnak, vagy Janus Pannoniusnak, vagy épp III. János, pécsi püspöknek hívják. Egyik pillanatban falvakat tudna felperzselni az indulatom, a másikban sajkák ezreit ringatná el, mint a nagy, lusta és nyugodt vizek.

Kint villám hasít keresztül a tavaszi égen, melyet hatalmas égdörgés kísér. Janus eszmél az asztalnál, a Mátyás-vízió szertefoszlik. A villámlástól megriad, egyensúlyát veszti, és a földre csúszik.

3. jelenet – Janus – Piroska – Ágnes – Lúcia – cselédlány

Hol vagy? Hol van Szilvia? (*A cselédlány érkezik a sörrel.*) Te ki vagy? A cselédlány? Nem... Piroska... Piroska, hát eljöttél? Piroska... milyen régen nem láttalak... Megismerem a hangodat, Piroska! Nem is töröd a magyart! Derék. Kicsit parasztosan beszélsz, de az nem baj. Emlékszel, Piroska? Emlékszel? Tényleg nem emlékszel semmire? Hát a sánta urad él-e még? *Emlékszel, mit mondtam sánta uradra, Piroskám? Azt ugye, hogy, ki biceg, jól biceg ágyban is az.* Most ismerem meg a hangodat... (*Zihál az erőlködéstől, hogy deklamálni tudjon, és hogy fölemelje a nő felé a fejét.*) *Jaj nekem! Oly későn leltünk egymásra, minék kell ily hamar elválnunk, s nem lehetek veled én? Haj! pedig, életem, én, addig vágnálak ölelni, míg a futó repkény fönt van a tölgy derekán; s akkor szünnélek csak meg csókolni, ha már a kagyló kagylóját önmaga hagyja oda. Vénusz láncai bár úgy kötnék a szeretőket, mint ahogy a nöstény- s kankutya összeragad.* Megbontod a melleden az ingedet? Ha kérlek, Ágnes... (*A lány megbontja a mellén az inget, de amint a mellei láthatóvá válnak, a beteg elfordul tőle.*) Nem látni akarom. Érezni akarom a körteillatot... Ma is emlékszem a körteillatodra. Érzem... (*Váratlan indulattal lehúzza magához a földre a lányt, négykézlábra forgatja, a farára tapad, és megpróbálja a magáévá tenni. Libegve deklamál.*) Érzem... Lúcia, gyakni akarsz. Jó, benne vagyok, de csak akkor, hogyha a hátulsód nem muzsikál ezalatt. Megfogadod? Nem elég! Adj, kérlek, zálogot is rá! Nos, mi az? Így se kíván állni – kötélnek öcsim... (*Csalódottan lefordul a lányról, aki lánngoló arccal kiszalad a szobából.*) Most meg hova szaladsz? Csak nem ijesztettem rád!

Iszonyatos erőfeszítések árán az ágyhoz kúszik, valahogy felmászik rá. Belesüpped a feje a párnákba. Nagybeteg, a szeme csukva. Alig, lélegzik. Aztán ismét felpattan a szeme, egy ideig a plafont bámulja, aztán oldalt fordul, arca elváltozik.

4. jelenet Janus – Guarino – Mátyás

Guarino, édes mesterem, hiszen te már nem élsz...

Akkor sem él az ember, ha a föld fölött van, csak az élete álmát látja.

Mindent neked köszönhetek...

A legjobb tanítványaim egyike voltál. Aki azért – hajlamos a kicsapongásra... Nők, bordélyok...

Amíg az ember fiatal, hajlamos az életet feltétel nélkül habzsolni.

Tudtad, hogy rólad azt terjed, csak írtad, de nem élted meg azt, ami az epigrammáidba került?

Már soha nem fogom eldönteni én sem, mi volt az igazabb, amit éltem, vagy amit olvastam. És egyáltalán, azt sem tudom, megéltem-e, amit megírtam, vagy csak megírtam, amit olvastam vagy hallottam másoktól. Ha gyerekem született volna, ahogy nem született, hiszen nem is születhetett, bizonyára megkérdi, apa, neked tényleg volt a te neműekkel, hogy mondjam, férfiakkal is dolgod, még akkor, fiatalon? Hiszen, verseidben túlságosan is életszagúan írsz erről. Mit mondanék? Vagy, mit mondok most magamnak? Vagy neked, tanítóm és mesterem, jó ferrarai Guarino, mit mondanék? Hogy nem emlékszem? Mert – tényleg nem emlékszem. A mindenre emlékszem, de a részletekre nem. Forrongott Ferrara, és én gyáva és gyámoltalan kis idegen voltam ott, barbár földről érkezett János, aki aztán a nevét is elveszíti, mert azt képzelem, ettől magához emelik majd a múzsák. Megtettem-e, meg mertem-e tenni azt a dolgot, mely ma, rá gondolva is, elundorít? Vagy csak hancegett vele valaki, jobb helyen született tanuló társam, és nekem el kellett hitetnem velük, hogy ebben sem voltam náluk alábbvaló? Mindegy. A természet nem bosszulja meg törvényei megsértőit, csak magára hagyja őket. Lám, senki sincs itt. Te is a sírból derengsz előm... Mintha üres lenne az egész vár. Vagy már teljesen elfeledkeztek rólam? Vagy a két orvos megsúgta nekik, én már nem is élek, csak köhögöm fölősegesen a vért és a tüdőmet kifelé? A kuplerájba a társak vittek, és én nem is tudtam, hova megyünk.

Minden a cselédlányok miatt van, Pannóniai János. Emlékszel? Nem akartalak bántani vele... Emlékszem... Tisztán emlékszem most is minden sorára... *Mondd, Guarinóm, te legelnezőbb apa minden apák közt, csúf bűnökbe miért engedted a fiaid? Vagy tán azt se tudod, mit tett nemrég is az egyik? Hát csak apóssá tett, s szolgálaleány a menyed. Fattyú-gyerkecnek lettél eszerint a nagyapja; ismeri fél város, csak te nem ezt az ügyet. Kérdem, mondd,*

Guarinóm, te a legszelidebb apa mind közt, csúf bűnökbe miért engeded a fiaid? Hisz, ha szabad prédák számukra a női cseléddek, könnyen azok lesznek másnak a lányaid is. Mi van a lányaiddal, mester? És az akkori fiaiddal?

Nem tudom. A másvilágra nem érkeznek mindennap hírek. Lányaim férjhez mentek, és megöregedtek azóta, férfi szándékok már nem veszélyeztetik őket. Szétszéledtek a fiaim is. Két büszkeségem volt mind között. Galeotto Marzio és Janus Pannoniusz. Lehet, azért jöttem, hogy ezt elmondjam neked?

Már búcsúzol?

Nem. Csak elmegyek. Hamarosan úgyis találkozunk. Maradj még! Elment... Itt hagyod a fiadat te is? Nem elég, hogy apám elhagyott nem sokkal születésem után, most elmész te is tőlem, nem sokkal halálom előtt, örökre? És a bűnödöt ki hallgatja meg helyetted? Mert te oltottad az önpusztítás mételeyét belénk! Ezt az egyet még el akartam mondani neked, ferrarai. Te mondtad, hogy nem elég, ha az iskoládban éltanulók vagyunk, nem elég, hogy hazánkban mi vagyunk a legjobbak, Magyarországon én az egyetlen, nekünk Európa, a világ kell – és most itt rohad el a tudóm egy hideg és lelketlen vár kövei között...

A szoba túlsó sarkára mered. Mintha látna valakit, mintha fölismerni vélné a falra eső árnyak közül kiváló Vitéz Jánost.

5. jelenet – Janus – Vitéz János

Nagybátyám, ne bujkálj tovább! A király megkegyelmezett neked, hallottam. Már csak én vagyok menekülésben, de engem már nem érthet utol. Mélyen a szemedbe akarok nézni, hogy megvalljam, összes szándékodat kiismertem. Tudom, hogy a jószágodon felül a tehetetlenséged vezérelt, amikor engem Itáliába küldtél, odalöktél barbár prédaként a szerencsésebb népek fiai közé. Te költőnek soha nem voltál költő, államférfinak inkább, vagy csak talán. A te tehetséged kimerült kancelláriai iratok megfogalmazásában. Amit te szeretnél volna megteremtteni művészként, de nem tudtál, mert a Teremtő nem ruházott fel hozzá elég erővel és tehetséggel, mind rám bízta. És én megtettem helyetted. Amikor köszönöm, és mélyen meghajtom magam előtted, Vitéz László, tisztelt rokon, meg is jegyzem, súlyos, túlságosan nagy terheket tettél gyöngé vállamra, vitéznek nem mondható fizikumomra – és erősnek nem hívható lelkemre. Egy barbár föld... A kibaszott barbár világ... Itt hidegebb van, mint a sírban... (*Ordít, ahogy a torkán kifér, az ordítás vér felbuzgással végződik.*)

Lassan megnyugszik a beteg.. Csak sokára vesszük észre, hogy a tekintet valójában ismét üres a külvilágot tapogatja. Belül azonban újra hevíti a láz és a vízió forrósága.

6. jelenet – Janus – Martialis

Martialis, megismerlek, Martialis. Most elárulhatod nekem, mi volt a te életed, és mennyi belőle az enyém? Tizennégy évszázad salakja borította eddig az utat egymáshoz. Most beszélhetnél hozzám, ha már itt vagy... Hallgatsz, valljak én, a tanítvány. Valom, leválaszthatatlan lettél rólam, és én vérző körmökkel kapaszkodom beléd. Átvettem a sablonjaidat, átloptam barbár földre az iróniádat és szókimondásodat, utánoztalak, és talán meg is haladtalak, vagy csak lélekben jutottam náladnál tovább. Hova tovább, kérdezheti most az időben porrá tisztult száz hispániai száműzött. Ahová egy tizenhat éves kamasz eljuthat. A képzelet és képzelt valóság forró havára. Egy másik száműzésbe. Igen, a sablonjaidat is. Téged elfogadtak, így elfogadták azt is, aki olyan tudott lenni, mint te. Engem, a vademberek származékát. A Kaméleont. Hát persze. A kígyót, aki régi bőrét levedli az új kedvéért. Hát persze. Pannóniai János. Vagy inkább? A kétarcú isten pannóniai mása? Mása? Elfutó visszfény a történelem sötétülő víztükcrén. Ha láthatnálak, majd ott, túl... De nem látlak. Pogány voltál... A legszentebb pogány. Nekem. Pál helyett fölnevelő apám, aki tanított, de elfelejtett fékezni, nevelni. Királynak képzeltem magam – most látom, hogy kol-dus vagyok mellette... *(Egyszerre megdermed, az asztal irányába bámul. Összerázkódik.)*

7. jelenet – Janus – Mátyás

Miért kísértesz ilyen szent pillanatokban is, Mátyás? Miért? Látni akarom, hogy szenvedsz, hogy félsz és szűkölsz, mint az ostort bámuló kutya! Miért nem fértél a bőrödbe? Miért nem féltél a bőrödben soha?

Miért nem fértem a bőrömbe soha? Ki kérdez, és ki válaszol? Most, hogy alighanem a végső pont körül kaparásznak kiszáradt ujjaim, ezzel is szembe kell nézнем. Név. Hideg és nedv-elszívó szó. Mit jelent a név? Csakis földi halhatatlanságot. Az ember meghal. Én, Janus Pannonius, pécsi püspök és költő, hamarosan meghalok. Az ember teste a földbe kerül. Az én testem a földbe kerül. Lelke, ha derék, az égbe jut. Lelkem, ha derék volt, az égbe jut. De a nevem, aki a világ számára voltam, akivé magamat tettem, fennmarad a földön. Kétszer meghalni megalázó és dics-telen. A halál elviselhető. A nevem kihalása földi létem után,

elviselhetetlen kínnal járna. Nincs második halál, nem ezért küszködtem végig egy életet. A név a föld minden országhatárán túlterjed, közönsége a föld minden népe, vagy a senkise. Birodalma fölér a csillagokig, tartama az idők végezte. A név, ha győzedelmeskedik a halálom fölött, a megmaradásomat jelentheti. A test meghalt, de győzött az idő és tér fölött az egyén, az egyéniség.

Miben korlátoztalak? Mint költőt, semmiben. Támogattalak, kódexeket vásároltattam veled, könyvtárnyi könyvet adományoztam neked. Hírnevedet gyarapítottam, nagy vagyonhoz juttattalak, diplomataként is megismerhetett a művelt nyugat. Nézz magadra, szerencsétlen, ki voltál egykor, és ki vagy most? Szánalmas roncs egy rongy vár durva priccsén...

Szánalmas vagyok, ahogy itt birkózom a halállal. Mi értelme volt a világgal való birkózásnak? Az örökös küzdelemnek? A versenynek, hogy soha ne maradjak alul, holott, néha a léteemet fenyegették ezek a huzakodások? Ki volt az ellenfél? Ki az ellenfél a halálon kívül? Legyőztem a görög és római költőket, legalábbis nem szóltak vissza, amikor a mellükre térdeltem, hogy szálljak le róluk. Megénekeltem őket, ezzel el is temettem a múlt humuszába valamennyit. Kortársaimmal csak addig versenyeztem, amíg fiatal voltam, és meg nem tanultam a versírás valamennyi titkát és szabályát. Kortársaim között, lett légyen az Itália, vagy Pannónia, a legelső költő vagyok. Küzdelmem az istenekkel is lezajlott, ha nem is vagyok emberfeletti lény, de költő vagyok, így egyenlő velük. Csak veled, a királlyal nem bírtam el. Mert te a földi hatalmat tartod kezvedben, és nekem a földi hatalomhoz nincs affinitásom. Egész életemben győzni akartam, de sohasem meghalni. A szellem harcterein bárkit térdre kényszeríték. A földi harctereket nem szívelem. A test küzdelmének kísérője az erőszak. Ékesszólásom megmaradt, de testemből mindinkább szökik az erő. Már itáliai eszmélésem idején gyűlöltem a háborút. Eszmélésem a háború gyűlöletével esik egybe. Mátyás, barbár maradtál, hiába vásároltattad velem az aranyozott kódexeket, hiába gyűjtötted össze drága könyvtáradat, melyet soha meg nem látogatsz olvasás, elmélkedés céljából. Az augusztusi aranyszázad Rómájába vágyom vissza. Mátyás, te nem vagy Augusztus. Neked már folyton hadakoznod kell, vér és nyomor kíséri az utadat. Még több korona kell, és mindig mindhez vér tapad. A múzsák elhallgatnak, ha megszólalnak a fegyverek. Az is lehet, hogy mindösszesen gyáva vagyok, azért gondolom magam a hétköznapok fölé. De hát, ki

tud még olyan hendecasyllabusokat írni, mint Janus Pannonius? Te, Mátyás? Vagy Vitéz János, a nagybátyám? Egyikötök sem. Soha.

Megszakad a szívem érted, költő, nagyúr, püspök, érsek, ki tudja még, mennyi stallum és javadalom birtokosa. Pannóniai János. Mi közöd neked még Pannóniához? Hol a te igazi hazád, menekülő, aki éppen Itáliába tart, hogy a török mellé a nyakamra hozza a déli kutyákat.

Kérdezted, hol van a hazám. Nekem két hazám van. Az olasz világ, az Orbis Italicus, melyet egykoron városnak neveztek. Ez a haza túlterjed az olasz világon, szétterjed egész Európában, határait a humanizmus eszméinek terjedése húzza meg. Másik hazám egy szomorú provincia, Pannónia. Itt születtem, s lám, milyen különös, Martialisnak is volt egy szűkebb hazája, melyet vates Hispaniesnek nevezett. Ez a hazám *csak* a szülőföldem, csak anyám és testvéreim lakhelye. Lelkemben hideg és lélektelen provincia. Gondoltam régen, oktondi módon, hogy a Múzsákat a Duna mellé átcsalogatom. De hiába. A haza tépett fogalom bennem. Attila hun király és László szent királyunk emléke beleégette a tudatomba. Ha hazámra támadnak kóbor népek, fájdalmat okoz nekem. De máskor csak szépség és undor önt el, ha Pannóniára gondolok, melyet hazámnak kell neveznem, és amely csak fájdalmat okozott nekem, mióta élek. Itália a maga káoszával – az élet. Pannónia a maga örök telével – a meddő halál. Ha Róma romjai között járok, teliszalad könnyel a szemem. Ha a magyar vidék komor kővárjai között vergődik kocsim a mély sárban, hányinger környékez. Tudod-e már, legalább te, hogy hol van az én igazi hazám?

Miért nem maradtál Itáliádban, ha annyira jól érezted magad ott?

Tizenegy év Itália! Paloták, szobrok, nők, kuplerájok, szerelmek, versek, társak, mesterek, a múlt köveken átütő illat, századokon átzenő hangja... Haza kellett jönnöm, hogy püspök legyek, és majd kancellár, mint nagybátyám, aki nem csak Jánosnak maradt meg, de Vitéznek is. Hogy legyek egy nálam tíz évvel fiatalabb király társalkodó... nője. Hiszen én nem forgatom a kardot, virtusból nincs még elégséges osztályzatom se, akár az asszonyok, fecsegek és verseket írok, melyeket nem olvasnak és nem értékelnek semmire a magyar nagyurak, élükön a királlyal. Ó, persze szeretsz engem, király, ezt mondod. A magad módján – amíg használni tudsz, és amíg tanácsaim nyomán el tudod magad felvilágosult uralkodónak adni mások

előtt. Szellemem közben kifacsarod, mint a citromot. Diplomáciai leveleket gyártok, melyeknek a valósághoz éppen semmi közük sincsen. Az igazságot nem mondjuk ki, a hazugságokat nem írjuk le, igazság és politikai aljasság keskeny kanyargóin egyensúlyoznak vézna lábaim. El lehet velem dicsekedni, hogy vagyok, és el lehet engem hallgattatni, ha nem akarod, hogy legyek. Udvari poétának épp csak való vagyok, aki, ha nagyon erőltetik, ha kell, még a harci győzelmeket is megírja ünneplések hitvány idejére.

Mit nem kapsz meg ebben az országban? Mi az, ami miatt folyton távolodsz?

Nem bírom én ezt a magyar éghajlatot. Sorvaszt a láz, itt megrohannak a testi szenvedések. A király tartózkodóan érdeklődik munkáim iránt, de tevékeny ember lévén, nincs türelme a meditatáláshoz, a filozófiai gondok végigrágásához. Neki elő kell rágni a szellemi ételt, hogy meg tudja emészteni. Nagybátyám is beleragadt az államügyek sarába. Ki érthetne meg? Talán Ovidius, ha átlépne századokat, a Tomiba száműzött sorstárs. Én is száműzött vagyok. Őt a hatalom száműzte, engem a sötétség, ami körülvesz. Mindegy, hogy Mátyás vagy Augustus, a nyilak sebet okoznak, a nyilaknak nincs nemzetiségük, a sebből vér folyik, a gyilkolást pedig gyűlölnie kell az embernek. Ahogy nő kint a fény körülöttem, úgy homályosodik el a lelkem. Kancellária, pécsi magány. Talán anyám, a jó Borbála Pécssett. Talán férfiban megmaradt gyerekekkel hozzá bújni az asszonyhoz kicsit, akit ifjúságomban jóformán meg se ismerhettem... Nézni, ahogy nő a fű, megindul a vetés, virágba borulnak a mandulafák. Testem cserben hagy, fájdalmaim méltatlan panaszkodásra sarkallnak. Az ablakokat bezárják, hogy ne ártson a levegő a tüdőmnek. Barmok az orvosok is. Verejtékben ázik a takaróm, egész testemben reszketek, és nem merek elaludni, mert lázálomok törnek rám, és eltöltenek rettegéssel. Az álom a halál kistestvére. A lélek próbája a semmi előtt. Vajon, a lélek valóban túlél minket, kiszabadulva a test megalázó fogságából? Mindegy is már – csak szenvedéseimnek legyen valahogy vége.

Klíma dolgában talán mégsem a királyt kellene felelőssé tenned! S abban sem, hogy semmivel sem vagy soha elégedett, semmi sem vidít fel, mindenre egy itáliai lefitymáló fintorával tudsz nézni. Miért az én kancellárom vagy akkor, miért nem álltál a velencei dózse, vagy épp a pápa szolgálatába?

Igen, kancellár vagyok, aki bókolva hódol a király előtt, és dicsőíti azt. De megbocsássa fenséged, én a háborúban a békéért

könyörgök, s nem a győzelemért. A háborúban nem a virtust, vagy a diadalt látom, hanem a pusztulást. A pénzt megvetem, hiába tartanak sokan harácsoló nagyúrnak, békétlenségre a javaimat soha nem használnám. Gyűlölöm a vasat, mert fegyvereket kovácsolnak belőle, a fegyverek pedig életeteket oltanak el. Gyűlölöm a lovakat, mert harcosokat hordoznak, és a harcosok a halált hordozzák a csatatereken. Azt tudtad mondani, nem vagyok jó hazafi? Csak mert te világbirodalmat akarsz, én pedig veled szemben is Pannónia békéjét hirdetem? Hazámat félttem, amikor te erővel terjeszkedni készülsz. Érte teszed, állítod. Miért nem elégedsz meg azzal, hogy kiüzöd végre a törököt? Emlékszel, elmeséltem, megírtam neked, hogy egyszer fényes nappal üstököst láttam az égen. Megláthattam volna benne a pusztulás démonát is, a világvégét, de én a jelben kifáradt Pannóniánk újjászületését akartam látni. Bő termést, emberi boldogságot a barbár tájon, s főként a török végleges kiűzését, mert az nem csak Pannónia, de Európa békéjét is jelentené. Vállalom, csak a hazát védő háborút tartom jogosnak, ha megszeretni még azt sem vagyok képes. Mert harcban elpusztul a paraszt termése, legázolják a búzáját a harci ménék, a tőkén elfolynak a boldogabb estéket felvidító boraink. *Atyánk, kíméljed már fáradt Pannóniát! Ha ellenben mi, hunok, egyedül bűnhődünk mindenki vétkeiért. Emberi Nem, eszközöld ki az engesztelést.*

Meghallgattalak. S nem haragszom. Király vagyok, föladatam a birodalom fölépítése. Régi támaszaim elégtelenek, új nemzeteiket kell hatalmam alá hajtani. Kire támaszkodhatom ebben? Magamra, meg a háborúimra, melyeket megnyerek. Az idő szólitott el mellőletek, kancellár, mellőled és nagybátyád, az izgága Vitéz János mellől. Egy darabig hármásban irányítottuk az ország sorsát. Triumvirátus, hogy kedves római elődeid kedvenc kormányzási formáját idézzem eléd. De visszaéltetek a bizalmammal. Te, Csezmiczei János, diplomáciai leveleim megfogalmazója, aki mélyen beleláthatott a kormányzás rejtelmeibe. A diplomácia nem ismeri a becsületet, csak a térnyerést és az időnyerést. Mit kérsz rajtam számon? A hatalom nem ismeri érvként vagy bizonyítékként mást, csak a győzelmeket. Én vagyok hármunk közül a legfiatalabb. Mindketten műveltebbek és okosabbak vagytok nálam. De a hatalom nem műveltség és okosság kérdése, sokkal inkább erős kézé. És az én kezem erős. Erős most is, amikor szétmorzsollak benneteket. Fellázadtatok, mert megnyirbáltam a jogaitok, a tisztségetekhez kijáró hasznokból az államkincstárnak javakat vettem el. Megsértőtdeket. Sértődni

csak annak van joga, akinek van hozzá hatalma, pénze és katonája. Szétszaladtatok, mint a nyulak az agár hangjára. Már csak te futsz, egyedül, Janus Pannonius, ahogy költőként elneveződöttél. De te sem előlem menekülsz már... rohansz, hogy minél előbb a halál karjaiban rejtse el lázadó magadat – a világ elől.

Kijátszottad szövetségeseidet, a nemeseket...

Nemesek... szövetségesekek... kijátszás... mesebeszéd, püspök. Kázmér kellett nektek, a helyemre. Megértem. Ostoba kisgyermek, aki gyám nélkül még a latrinára sem mehet ki egyedül. Ki lett volna a gyámja? Vitéz János? Aligha törődik ő már ilyes csacska megbízatásokkal. Hallgatsz? Te lettél volna, Janus püspök, költő és pártütő a királyi gyermek gyámja. Ezzel értél volna el a csúcsra. Király a költészetben, király a hatalomban. Nézd el nekem, hogy valamit magamnak is meg akartam hagyni. Nem vagyok költő, nem vagyok reneszánsz ember – legalább hadd legyek király. Győztem! Nem fegyverrel vertelek szét benneteket, hanem az eszemmel. Nem, nem vagyok nálatok okosabb. De ami a fejemben van, azt célirányosan tudom forgatni. Vitéz Jánost lefogattam, de nem bántottam. Jókat boroztunk, akár csak a többi lázadóval. Nem bántom sem az életét, sem a vagyont. De a várát nem hagyhatja el mostantól a haláláig. A többi lázongó sem. S veled mi lesz? Elfoghattalak volna, amikor Nyitrára húzódtál fel. Elfoghattalak volna, amikor ellenem erősítetted Pécs városát. Elfoghatnálak most, itt Medvegrádban, ahol a Thúz testvérek rejtegetnek. Nem bántalak, de nem azért, meg úgyis a haláladon vagy. Nem csinállok belőled *se* mártírt, volt kancellárom és testi-lelki társam. A hajszaad sem fog megöregülni. A Thúz fivéreknek irányodban való jósága viszont a fejükbe kerül. Mert az ostornak ott kell csattannia, ahol még fáj, ahol a fájdalomnak még foganatja van.

Sértődött vagy, király. Nem mondd ki, csak hangsúlyaidban, hogy kevesled a hozzád írt dicsőítő verseket...

Nem vártam el azokat. Holott joggal várhattam volna el több figyelmet és törődést egy olyan költőtől, aki minden jelentéktelen kis faszhoz verset írt, csak kenyéradó gazdáját hanyagolta el. Vajon miért nem érezted fontosnak, hogy engem teljes tehetségeddel a költészetedbe emelj? Hova, hova? Az örökkévalóságba, ahogy te képzeled... Csak a Guarinók, meg Galeotto Marziók, csak ezek a rongy kis olaszok voltak a fontosak számodra! Mert olaszok? Hangyák a reggeliző asztalomon, melyeket akkor söprök le onnan, ha kedvem támad megsemmisíteni őket. Hallod, amit mondok? Alszol? Mit csináljak veled, Janus

Pannonius? Üljelek meg? Ahhoz túl sok mindent köszönhetek neked. Azt például, hogy legitim fejedelemmé lettem Európában, nektek, művészeknek köszönhetem. A művészeknek, akik elvitték a híremet, akik úgy énekeltek rólam, mint ahogy azokról a nagy királyokról szoktak, akik ősi királyi család leszármazottjaiként ücsörögnek tehetségtelenül a trónjukon. Szövetkeztem veletek, mert szükségem volt rátok, költőkre, akik panegyricusokat írtak rólam, tudósokra, akik megcsodált európai helylyé virágoztatták a palotámat, az udvaromat, akik királynak tetsző ősök arcképcsarnokát csalták rá a tróntermem falaira.

8. jelenet – Janus – Borbála – cselédlány

Váratlanul felkőnyököl az ágyon.

Hiányoznak a könyveim. Végül, már csak ők maradtak társak. Velük beszélgettem át magányos óráimat csendesebb napokon. A magány, akár a szenvedés, ha lélekkel ütközik, nem roncsol, hanem fölemel. Azt hiszem, büszkén mondhatom el... mit mondhatom, höröghetem, köphetem a világ felé a vérrrel együtt... nagyra nevelte bennem a büszkeséget pannóniai társaltalanságom, magányom. *(Nyugtalanság fogja el, bizalmatlanul járhatja szemét a termen.)* Ha nem jutok el Itáliába, meghalok. Egészen biztosan elveszejt ez a hideg. Holnap indulunk, váltott lovakon, Itáliába. A Nap itt nem az az éltető Nap, mint lent délen. Halott korong, hamis obulus az ég csukott szemén. Ha az ottani Nap fénye árad rám, ha sugarai átsütnek húsomon, csontomon, újjáéledek. Élni akarok! Napot akarok fölém, igazi Napot! Be kell fejeznem a Plotinos-fordításomat! Epikurosba már nem kapaszkodhatom bele többé, romló testem félig a Hádészban lebeg. Hitre van szükségem! Élni a földön, vagy fölkészülni a földi lét utáni igazabb létezésre? Vallásom hitén túl szükségem van a vallástalanság örök igazságaira. Igazság. Az igazságban nem az igazat keresem, hanem az igaz élethez való lehetőség útjait. De csak tévelygek, és mind sötétebb vidékekre vezet el vak végzetem. *(Amennyire képes, kiabálni kezd.)* Van itt valaki? Jöjjön valaki hozzám! Szomjas vagyok, elég a tüdőm. Hozzon valaki sört! Megfulladok! Adjon valaki levegőt!

Cselédlány lép be, arca nyugodt, látszik, már van tapasztalata a betegápolásban. Kezébe sörös kupát hoz.

CSELÉD

Hogy van a mi betegünk?

JANUS

Elég a tüdőm a forróságtól. Adj innom! Adj sört!

CSELÉD

Máris kapod, uram, ez majd lehűti azt a forró tüdőcskét.

A nő odaviszi a kupát az ágyhoz, Janus möhön iszik. A sör hidegétől meg is nyugszik valamelyest. Kinyitja a szemét, rámered a cselédre.

- Anyám... Borbála... Nem hittem, hogy látlak még az életben.
- CSELÉD (*pillanatra megzavarodik, de aztán megsimogatja a beteg homlokát, s halkán, vigasztaló hangon beszél hozzá.*) Eljöttem, hogy elbúcsúzzunk, fiam. Végző óráidon anyádnak melletted a helye.
- JANUS Anyám, rossz ember vagyok én?
- JANUSCSELÉD Már gyereknek is túl jó voltál, János...
- JANUS Olvastad, miket írtam össze, anya? Olvastad azt a sok disznólkodást, amit gyerekfejjel még Ferrarában elkövettem?
- CSELÉD (*ráhagyja*) Már hogyan olvastam volna. Azok csak írások, kisfiam. Az élet az más. A te életed is más volt.
- Akkor hát, én nem éltem, anya?
- CSELÉD (*megpróbálja felidézni a tőle hallott mondatot.* Amikor írtál, akkor nem éltél, fiam. Amikor éltél, akkor pedig nem írtál, fiam. Ilyen egyszerű ez.
- JANUS Azt írtam rólad, szövessel-fonással keresed meg a kenyereinkre való. Mindenki azt hitte rólunk, hogy roppant szegények vagyunk... Pedig ez csak amolyan Penelope-motívum volt... Az akart lenni... Mára persze már Perszephoné...
- CSELÉD Olvastam. Ha nem így volt is, megbocsátom neked.
- JANUS Apám szeretett engem?
- CSELÉD Nagyon szeretett. És a bátyám, Vitéz János kancellár is a fiának tekintett.
- JANUS Mi van vele?
- CSELÉD Mátyás bezárva tartja a várában. Haláláig nem léphet ki onnan.
- JANUS Mintha erről már hallottam volna.
- Hosszú csönd.*
- JANUS Anyám, én meg fogok halni.
- CSELÉD Valamennyien meg fogunk halni.
- JANUS Borbála, én napokon belül meg fogok halni.
- CSELÉD Tudom, kicsinyem.
- JANUS Sajnálsz engem?
- Embert így még nem sajnáltam.
- JANUS Neked... neked csak ember vagyok... nem a fiad?
- CSELÉD Túl nagy ember vagy ahhoz, hogy csak a fiamat lássam benned, érsek.
- JANUS Anyám, emlékszel rá, hogy prépost koromban a pápától valamennyien engedélyt kaptunk a családban a szabad gyóntatóválasztásra?
- CSELÉD Emlékszem, ha így volt.

JANUS És arra is emlékszel, hogy életünkben, valamikor egyszer, bűnbocsánatot nyerjünk öszentsége Istennél közbenjárása által?

CSELÉD Emlékezmem kell, ha így volt.

JANUS És arra is, hogy a pápa – téged meg engem – a hordozható oltár kiváltságában részesített?

CSELÉD Emlékszem, ha így volt.

JANUS Anyám, én téged választalak most gyóntatómul.

CSELÉD Engem?

JANUS Téged, Vitéz Borbálát, a Garázda-vérből valót.

CSELÉD Neked kell tudnod, szabályos-e ez így...

JANUS Én tudom. Magaddal hoztad a hordozható oltárt?

CSELÉD Persze. (*Zavartan.*) Oda tettem a sarokba, azért nem látod innen.

JANUS Isten átlát a sötétségen is. Hajolj hozzám közelebb! Még közelebb, anyám! Amit elmondok, csak neked szabad meghallanod, és az oltárnak, ott a sötétben.

A cseléd odahajol a beteghez, aki lehunyja a szemét, és hallgat. A cselédlány kendőjével letörli a beteg homlokát. Pityereg, azután elfakad sírva.

CSELÉD Aludj, pihenj, kancellár uram! Hallom így is, amit mondasz. Feloldozlak az összes bűnöd alól, ha egyáltalán elkövetted azokat. Amennyiben lehetséges, átveszem, itt a földön, a büntetést értük. Te törekedj most már fölfelé, csak így szabadulsz meg betegségéd és életed kínjaitól... Hordozható oltár...? Hazudtam. Én vagyok Janus Pannonius anyja, Borbála...? Hazudtam. Teremtőm, miket hordattál össze itt ma velem? Hogy fogom én mindezt meggyónni? Lesz-e pap, aki elhiszi nekem, hogy a pécsi püspök gyóntatója voltam? És kapok-e valaha feloldozást ez alól a rettenetes bűn alól?

Simogatja az alvó – talán már halott – Janus homlokát, a szoba lassan elmerül az alkonyati homályban.